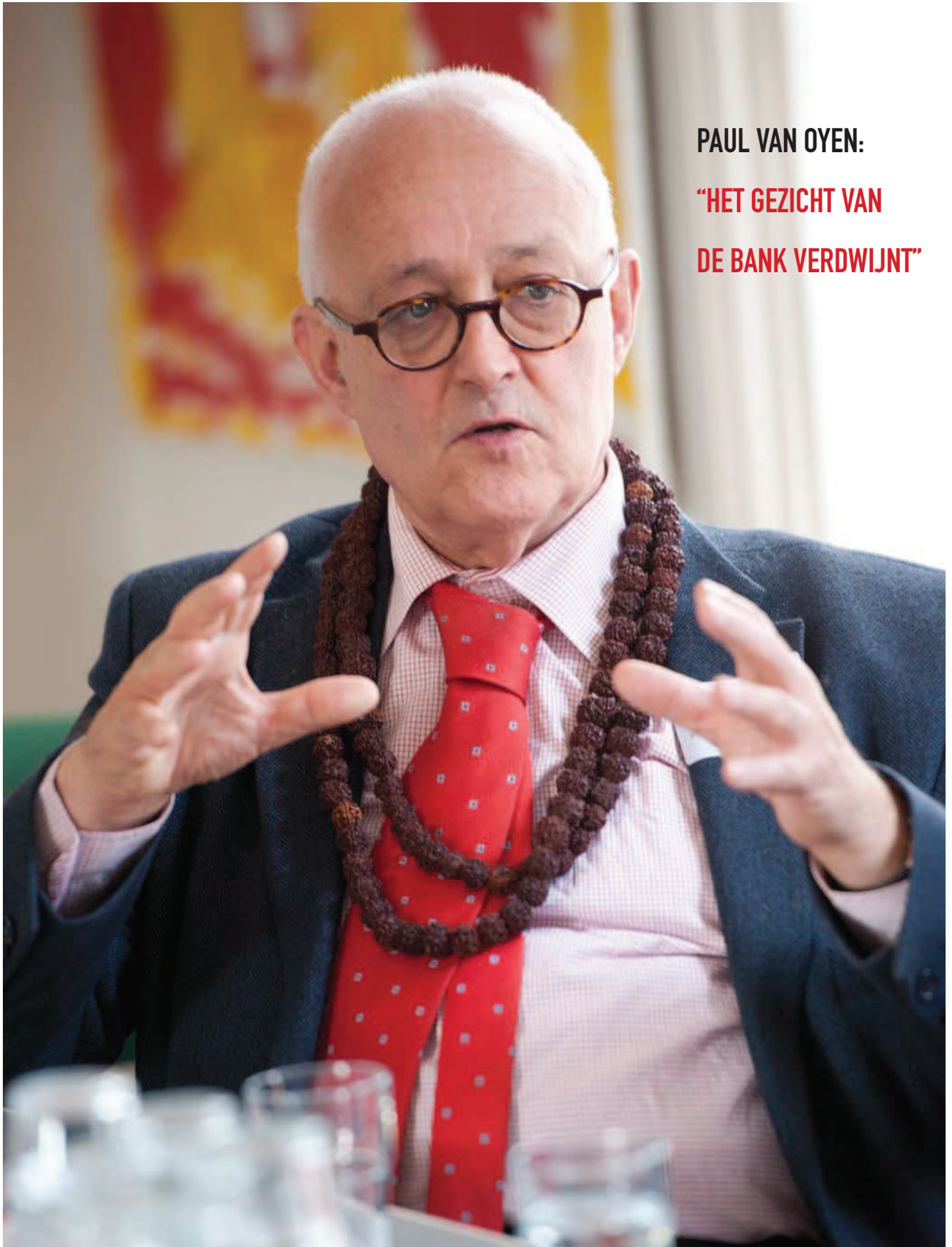

PAUL VAN OYEN:
“HET GEZICHT VAN
DE BANK VERDWIJNT”

De opkomst van rentevrij financieren

TEKST IVO VALKENBURG | BEELD RODNEY KERSTEN

Paul van Oyen laat zien hoe mooi de wereld kan zijn met rentevrij financieren en krediet-unies. Niet alleen in woorden, maar vooral in de praktische uitvoering daarvan.

De economie van vandaag gaat vooral over geld. Er komt vrijwel geen mens aan te pas. Slechts in 2 procent van de dagelijkse stroom van geldactiviteiten is sprake van door mensen geproduceerde producten of geleverde diensten. De echte economie, de economie van mensen en dingen die je kunt vastpakken, staat volledig in de schaduw van het wereldwijde geldcasino waarin dagelijks 4 triljard dol-

lar omgaat. Om nog maar te zwijgen van de dagelijkse omzet in derivaten van circa 600 triljard, acht keer zoveel als het totale bruto wereld inkomen in 2010.

Ondertussen strompelt de samenleving van crisis naar crisis. Het IMF telt alleen al in de periode 1970 tot 2010 maar liefst 145 banken in crisis, 208 valuta die het niet langer zelfstandig volhielden en 72 overheden met een ondragelijke staatsschuld. Toch waren 425 ban-

ken, munten en landen in crisis voor de gevestigde orde niet voldoende om de huidige systeemcrisis te zien aankomen. Nout Wellink: "Niemand zag de crisis aankomen. De Nederlandsche Bank, maar ook de Nederlandse overheid heeft de systeemcrisis niet gezien." Hoe vaak wil je je neus stoten om te ontdekken dat de houdbaarheidsdatum van het huidige financieel-economische systeem verstreken is? Wanneer is de tijd rijp voor werkelijk grondige vernieuwing van het bestaande geldsysteem?

Uit de baanbrekende vernieuwingen van de 'crazy ones' in de financiële sector kan worden geconcludeerd dat de economie van morgen vooral over menselijkheid gaat. Geld wordt opnieuw een middel om de doelstellingen van mensen, organisaties en gemeenschap-

**"ALS DE BANKEN HET
NIET MEER DOEN, DAN DOEN
WE HET TOCH ZELF!"**

pen te realiseren en niet om steeds meer 'casino's' uit de grond te stampen. De vruchten van de economie kun je weer letterlijk beetpakken. De echte economie komt weer terug. De transitie van het snelle virtuele geld naar de warme menselijkheid gaat weliswaar nog langzaam, maar is binnenkort niet meer weg te denken uit het dagelijkse leven van de financiële dienstverlener. De wakkere adviseur maakt vanaf vandaag al gebruik van de mogelijkheden om geld opnieuw tot leven te laten komen. Zeker voor particulieren en ondernemers in het mkb. Het geld kruipt waar de gemiddelde financiële dienstverlener nog niet gaat.

GELDKRAAN DICHTGEDRAAI

Pater Gerlachus van den Elsen, mede-oprichter van de Boerenleenbank, verwoordde de doelstelling van zijn bank als volgt: "Den woeker weren, den landman in zijn nood bij te staan, maar ook spaarzaamheid, naastenliefde, arbeidzaamheid en matigheid bevorderen". Van deze traditionele manier van bankieren is weinig overgebleven. Bij alle grote banken in Nederland, de zogeheten systeembanken, worden de aan de bank toevertrouwde spaargelden gebruikt voor de financiering van allerlei riskante projecten in de wereld. De markt van derivaten tiert weliger dan ooit tevoren en ondertussen is er nauwelijks geld meer voor 'den landman in nood'.

De geldkraan voor het midden- en kleinbedrijf, ofwel 99 procent van het totale bedrijfsleven, is behoorlijk dicht gedraaid. Bij elkaar is het mkb ondertussen wel goed voor maar liefst 58 procent van de omzet in het bedrijfsleven en wordt aan 60 procent van alle werknemers werkgelegenheid geboden. "Als de berg niet naar Mohammed komt,

zal Mohammed naar de berg moeten gaan", moet Paul van Oyen gedacht hebben in zijn gesprekken met bankiers, garagehouders en andere zelfstandige ondernemers om plannen te maken voor de oprichting van een aantal lokale kredietunies in Nederland.

LAGERE RENTES, HOGERE OPBRENGSTEN

Kredietunies zijn financiële coöperaties die het bankbedrijf uitoefenen ten behoeve van consumenten en producenten. Ze bestaan al in meer dan honderd landen, maar gek genoeg staat Nederland nog aan het begin van deze ontwikkeling. Ze worden gefinancierd met aangetrokken spaargelden en genieten inkomsten uit rente op uitgezette kredieten. In bijvoorbeeld een land als de Verenigde Staten dragen ze voor 6 procent bij aan het gezamenlijke balanstotaal. En zelfs 10 procent van de spaarmarkt is daar in handen van kredietunies.

Kredietunies kenmerken zich door een op de persoon van de kredietnemer gerichte aanpak en benadering. Dit is de kern van het 'relatiebankieren'. De banken hebben dit principe sinds de jaren negentig verlaten en vervangen door

'transactiebankieren' waarin de computer en cijfers almachtig zijn geworden. Door verplichte coaching worden de risico's lager. Eventuele winsten aan het einde van het jaar blijven binnen de kredietunie beschikbaar en verdampen niet in uit te betalen dividenden aan aandeelhouders. Wellicht het meest vernieuwende – of juist 'ouderwetse' – element van de kredietunie is de onderlinge eenheid, verbinding en vertrouwen tussen de leden van de coöperatie: sociale cohesie of gemeenschapszin.

VERENIGING SAMENWERKENDE KREDIETUNIES

In 2011 nam Van Oyen (zie kader 'Filosoof en bankier') samen met oud collega-bankiers John van Beek, Roland Lampe en Bart Muller het initiatief om te komen tot de oprichting van een systeem van kredietunies in Nederland. Om groepen van ondernemers en spaarers te stimuleren en te ondersteunen bij zelfredzaamheid: als de banken het niet meer doen, dan doen we het toch zelf! Kredietunies richten zich op leningen van 50.000 tot 250.000 euro, precies waar het grootste pijnpunt zit voor het mkb.

Mede dankzij zijn pionierswerk telt Nederland inmiddels vijftien kredietunies. Daarnaast lopen er nog 120 aanvragen (53 van brancheverenigingen en 67 van ondernemersverenigingen) voor de oprichting van een nieuwe kredietunie. De kredietunies werken allen volgens het model van de zuivere kredietunie, dat past binnen de in Nederland geldende wettelijke regels en dat in overeenstemming is met internationale standaarden die worden gehanteerd door de *World Council of Credit Unions*. "Begin 2014 heb ik mijn functie overgedragen aan Jan Kamminga en aan Georgina Friederichs. Er is nu een

**"HET GELD KRIJPT
WAAR DE GEMIDDELTE
FINANCIËLE
DIENSTVERLENER
NOG NIET GAAT"**

samenwerkingsverband tussen kredietunies opgericht: de Vereniging Samenwerkende Kredietunies. Het systeem van kredietunies blijkt levensvatbaar te zijn en staat nu op eigen benen. Ondertussen stroomt het bloed waar het niet gaan kan. Nu de kredietunies op gang zijn gekomen, heb ik ervoor gekozen om me te richten op de ontwikkeling van rentevrij financieren.”

RENTE ALS ZONDE

Van Oyen: “De hele mensheid, die thans uit ongeveer 7,5 miljard zielen bestaat, is uiteindelijk niet meer dan één groot gezin. Als gezin vormen we een eenheid en we houden rekening met elkaar, anders kan het gezin niet langer functioneren. Rekening houden met elkaar en zorgen dat het gezin niet aan een schuldenlast te gronde gaat, vormen de basis voor maatschappelijk bankieren. Dat is waar het nu om draait. Rente berekenen versnelt het schuldproces, dat wil zeggen het proces waarbij we een torenhoge schuldenlast op onze schouders laden. Het wordt tijd dat we de alternatieven van – bijvoorbeeld – islamitisch financieren gaan onderzoeken. Rente schept een extra schuldverplichting die bovenop de hoofdsom een reusachtige schuldenlast heeft geschapen die uiteindelijk onbeheersbaar wordt. Een standpuntverandering is hoog nodig. Rentevrij financieren is op zichzelf niet nieuw, want er zijn meerdere beleggingsfondsen en investeerders die bewust alleen investeren in risicodragend vermogen. Pensioenfondsen en verzekeraars doen dit zelfs zeer grootschalig. Maar voor het mkb blijkt dit een gesloten boek te zijn.”

“Rente berekenen is volgen de Paus in Rome een vorm van zonde. Van oudsher stond het berekenen van rente in het Westen op gespannen voet met Bij-

Filosoof en bankier

Paul van Oyen, mede-oprichter van Kredietunie Nederland, spreekt over “het nemen van verantwoordelijkheid” en “betrouwbaar zijn” als de twee kernkwaliteiten voor maatschappelijk bankieren. Van Oyen (1944) is “een bankier die filosoof werd, en een filosoof die bankier werd”. Filosofie werd hem al door zijn ouders met de paplepel ingegoten. Hij verkoos echter van 1975 tot 1990 een internationale loopbaan in het bankwezen. Daarna wijdde hij zich aan de studie en toepassing van praktische filosofie. Hij gaf leiding aan de School voor Filosofie tot 1997 en werd vanaf die datum zelfstandig adviseur en coach met als focus menselijke ontwikkeling en innerlijke verandering door meditatie en reflectie.

belse uitgangspunten en met de ethiek. Er zijn meer dan zes concilies geweest waarin het berekenen van rente verboden werd, om vervolgens toch weer terug te keren via een achterdeur. De laatste Pauselijke encycliciek die over dit onderwerp gaat (*vix pervenit*) dateert van 1745. In de traditie van de Islam is rente verfoeilijk. Voor de Indianen uit Nood-Amerika is het verwerpelijk. Vrijwel alle spirituele tradities houden ons voor dat het op z’n zachtst gezegd onredelijk is, onverstandig, niet logisch om via rente te berekenen. Het staat gelijk aan geld maken met geld.”

“Als we vandaag de dag kijken naar rentevrij financieren, dan kom je onmiddellijk uit bij Islamitisch bankieren. Daar vormt het niet berekenen van rente een uitgangspunt. In de ogen van Islam is rente verboden, *haram*. Rentevrij financieren betekent dat een financier risicodragende partner wordt in een project of in een activiteit. De ‘vergoeding’ voor de financier is een aandeel in de (fluctuerende) winst. Maar de financier heeft ook een aandeel in een mogelijk verlies. De schuldenlast die wij in West Europa en ook in de VS op onze rug hebben getast is bijna ondraagelijk geworden. Dat het zo niet kan

doorgaan is voor de experts een uitemaakte zaak. Toch gebeurt er niets en lijken we als de Titanic recht op een ijsberg af te sterven om tenslotte te verzuipen. Dat is onverstandig.”

“Er is een omslag in ons denken nodig. Uit de praktijk blijkt dat er al talloze mogelijkheden bestaan om een lening, bijvoorbeeld een hypotheek, te financieren zonder rente. We hoeven ons dan ook helemaal geen zorgen te maken dat er geen goed werkbaar vormen zijn te vinden. Het vraagt alleen wel dat we de wereld met andere ogen gaan bekijken. Meer vanuit liefde en wijsheid. Laten we met z’n allen gaan praten over rentevrij financieren. De kredietunies zijn ook begonnen met een serie goede gesprekken met betrokken shareholders. Na vier jaar zijn er nu vijftien kredietunies. Een zelfde beweging moet mogelijk zijn op het gebied van rentevrij financieren. Er is een stem van ons geweten, de stem van onze maatschappij die weet dat rente geen goede zaak is. Laten we hierover met elkaar aan de slag gaan. Ik nodig elke oprecht belangstellende uit een kopje thee te komen drinken met een goed gesprek.” ■

www.pvanoyen.nl